

## การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ ผู้บริหารสถานศึกษา

Management of Sufficiency-based Schools according to the Philosophy of  
Sufficiency Economy of School Administrators

นงลักษณ์ ใจฉลาด<sup>1</sup> และอนันต์ นามทองตัน<sup>2</sup>  
Nongluck Jaichalad and Anan Namthongton

Received: June 21, 2022

Revised: September 07, 2022

Accepted: September 12, 2022

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี มี 2 ขั้นตอน คือ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึกและแบบสังเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา 2) การศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 122 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบันทึก และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 คำนวณค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามีจำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1.1) การบริหารจัดการแบบร่วมมือ 1.2) การกำหนดนโยบาย

<sup>1</sup> คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University

<sup>2</sup> ข้าราชการบำนาญ; Retired Government Official

Corresponding author, e-mail: dr.nongluck@psru.ac.th, Tel. 090-6846664

โดยมีส่วนร่วม 1.3) การจัดหลักสูตรเชิงบูรณาการ 1.4) การจัดการเรียนรู้คู่คุณธรรม 1.5) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และ 1.6) การตรวจสอบผลผลิตและผลลัพธ์ มีจำนวน 17 องค์ประกอบย่อย จำนวน 64 รายการ และ 2) ผลการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบหลัก โดยองค์ประกอบหลักที่ 6 การตรวจสอบผลผลิตและผลลัพธ์ องค์ประกอบหลักที่ 4 การจัดการเรียนรู้คู่คุณธรรม องค์ประกอบหลักที่ 2 การกำหนดนโยบายโดยมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติการบริหารจัดการต่ำสุด อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

**คำสำคัญ:** การบริหารจัดการ, สถานศึกษาพอเพียง, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

### Abstract

This research article aimed to synthesize the components and study the management of sufficiency-based schools according to the philosophy of sufficiency economy of school administrators under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1. It was a mixed methods research. There were 2 steps: 1) synthesis of elements of sufficiency-based schools management according to the philosophy of sufficiency economy from documents, concepts, theories, related research. The tools used to collect data were the record and the data synthesis form. The statistics used for data analysis was content analysis; 2) study of the management of sufficiency-based schools according to the philosophy of sufficiency economy from 122 school administrators obtained by purposive sampling. The tools for collecting information were a record form and a 5-level estimation scale questionnaire. The accuracy between the questions and objectives and content was checked between 0.80-1.00. The confidence value of the whole issue was calculated as .92. The statistics used for data analysis were analyzed by content analysis, mean and standard deviation. The results of the research revealed that 1) the results of the synthesis of the components of sufficiency-based school management according to the philosophy of sufficiency economy of school administrators found that there were 6 main components: 1.1) cooperative management; 1.2) participatory policy making; 1.3) integrated curriculum management; 1.4) learning management with morality; 1.5) setting the atmosphere and environment in schools, and 1.6) in examining productivity and results, there were 17 sub-components and 64 items; and 2) The results of sufficiency-based school management administrators' sufficiency economy

management in accordance with the philosophy of sufficiency economy of school administrators found that, as a whole, school administrators had an opinion that there were practices in the management of sufficiency-based schools according to the philosophy of sufficiency economy being at the highest level of all the main components. For the sixth main component: productivity and results monitoring, the fourth main component: learning management with morality; and the second main component 2: participatory policy making, they had the lowest management practices and being also at the highest level.

**Keywords:** Management, Sufficiency-based Schools, Philosophy of Sufficiency Economy

## บทนำ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2556) ได้ให้แนวคิดเพื่อเป็นหลักสู่การปฏิบัติโดยสรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของประชากรของประเทศอย่างเป็นระบบที่ความยั่งยืน ส่งผลให้ประชากรของประเทศมีสมรรถนะที่พร้อมรองรับในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จะต้องมีการพัฒนาโดยการเน้นภาพรวมของสิ่งต่าง ๆ ที่มีโดยยึดเสมอภาคและสอดคล้องกับสภาพบริบทในทุกด้าน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมและประเพณีไทย ด้วยการร่วมมือร่วมใจกันประชาชนทุกฝ่าย ซึ่งแสดงออกถึงการเอื้ออาทร ถ้อยทีถ้อยอาศัย เคารพในการตัดสินใจของผู้อื่น ดังนั้น เพื่อให้ประชากรของประเทศมีสมรรถนะในการดูแลและพึ่งพาตนเองได้ และดำรงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การมุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ รอบด้านให้มีความสามารถที่ยั่งยืนอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาอาศัยกันจะเกิดคุณภาพต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมและประเพณีไทย สร้างรากฐานอันมั่นคงให้แก่ประชาชนและประเทศชาติสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำพาประเทศก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ได้ รวมถึงการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในการพัฒนาประเทศต่อไป

ในปัจจุบันหน่วยงานราชการ องค์กรภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา ประชาชน โดยทั่วไปได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปใช้ในการปฏิบัติภารกิจ ดำเนินธุรกิจ พัฒนาอาชีพและดำเนินชีวิตกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งการที่บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุข มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ รอบรู้และมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อให้พร้อมรับผลกระทบจากภายนอกชุมชนในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้อยู่รอดและอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมนั้น

จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ในแนวคิดหลักการและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2556) และแนวทางของปรัชญานี้เน้นเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนทุกระดับให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ซึ่งการที่บุคคลมีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและจากเครือข่ายในแนวทางที่ถูกต้องก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน (รัฐกิจ กอนจันดา และสังวาลย์ เพ็ญยะ, 2558)

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ ได้สร้างแนวปฏิบัติหลักโดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติการของโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและร่วมพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา รวมทั้งสิ้น 14,885 แห่ง ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชนในด้านของการดำรงชีวิตที่เหมาะสมตามบริบทและศักยภาพของตนเองได้อย่างดี รู้จักคุณค่าของปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นทั้งพึ่งพาของการดำรงชีพ เข้าใจและเรียนรู้ผู้อื่น มีจิตใจเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ มีจิตอาสาพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สังคมและประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มโดยการช่วยกันฟื้นฟู สร้าง ส่งเสริมและพัฒนาต่อเนื่องให้วัฒนธรรมและความเป็นไทยอยู่คู่กับประเทศไทยตลอดไป ตามแนวพระราชดำริและนโยบายรัฐบาลโดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษานานพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) ซึ่งในการจัดการศึกษาลักษณะนี้นั้นได้มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนา โดยผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกำหนดนโยบายโดยในด้านวิชาการ ต้องมีการนำบรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาแล้วนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านงบประมาณควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนการบริหารงบประมาณที่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และพันธกิจมีความประหยัด คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านงานบริหารทั่วไปควรมีการบริหารจัดการอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (จิรภา ไพคำนาม และ ประยุทธ ชูสอน, 2559) และในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ได้กำหนดกลยุทธ์และโครงการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสอดคล้องกันเพื่อพัฒนากิจการและภารกิจทางการศึกษาที่ได้รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดคุณภาพโดยการบูรณาการเข้ากับภารกิจงานนโยบาย งานประจำและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในสถานศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นำไปสู่ความพอเพียง ความสมดุล ความสามารถในการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน สังคมและการเตรียมพร้อมรับต่อผลกระทบต่าง ๆ ของยุคโลกาภิวัตน์ที่จะตามมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในการปรับตัว การดำเนินชีวิต ให้สามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่อง คุณธรรมนำความรู้และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำมาขยายผลให้เป็นรูปธรรม กำหนด เป็นทิศทางการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการขานรับกลยุทธ์จากสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการสอดแทรกและบูรณาการความรู้ ความเข้าใจ ให้กับสถานศึกษาโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและเป้าหมายผล การดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าว คือ กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกใน ความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้กลยุทธ์นี้ได้มีแนวทาง ในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการ สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบและ สถานศึกษาในสังกัดได้ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลุ่มที่เป็นโรงเรียนหลักอย่างครบถ้วนทุกแห่ง (สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต1, 2563) และผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการพัฒนา และบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้ทราบสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงและเป็นข้อมูลด้านการบริหาร จัดการในการพัฒนา การ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ แก่สถานศึกษาเหล่านี้ให้มีการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่การเข้าสู่การเป็น โรงเรียนต้นแบบและศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความ ภาคภูมิใจเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและคุณภาพผู้เรียนต่อไป

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มี 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบและการบริหาร

จัดการสถานศึกษาพอเพียง โดยใช้แหล่งข้อมูลการวิจัยเป็นเอกสาร หลักการ ทฤษฎี การวิจัย แนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบบันทึกข้อมูล แบบสังเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาลักษณะร่วมของเนื้อหาและดำเนินการสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อกำหนดองค์ประกอบและรายการของการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 122 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผ่านการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการทดลองใช้ (Try Out) และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับร้อยละ .92 และการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

## สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีจำนวน 6 องค์ประกอบหลักคือ 1) การบริหารจัดการแบบร่วมมือ มี 4 องค์ประกอบย่อย 18 รายการ 2) การกำหนดนโยบายโดยมีส่วนร่วม มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 รายการ 3) การจัดหลักสูตรเชิงบูรณาการ มี 3 องค์ประกอบย่อย 8 รายการ 4) การจัดการเรียนรู้คุณธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 12 รายการ 5) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา มี 2 องค์ประกอบย่อย 10 รายการ และ 6) การตรวจสอบผลผลิตและผลลัพธ์ มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 รายการ รวมทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย และ 64 รายการ โดยแสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติทุกองค์ประกอบหลักอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.52$ , S.D. = 0.20) โดยองค์ประกอบหลักที่ 6 การตรวจสอบผลผลิตและผลลัพธ์ มีการปฏิบัติการบริหารจัดการสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.53$ , S.D. = 0.23) และองค์ประกอบหลักที่ 2 การกำหนดนโยบายโดยมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติการบริหารจัดการต่ำที่สุด ( $\bar{x} = 4.51$ , S.D. = 0.27)

## อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีจำนวน 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การบริหารจัดการแบบร่วมมือ มี 4 องค์ประกอบย่อย 18 รายการ 2) การกำหนดนโยบายโดยมีส่วนร่วม มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 รายการ 3) การจัดหลักสูตรเชิงบูรณาการ มี 3 องค์ประกอบย่อย 8 รายการ 4) การจัดการเรียนรู้คู่คุณธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 12 รายการ 5) การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา มี 2 องค์ประกอบย่อย 10 รายการ และ 6) การตรวจสอบผลผลิตและผลลัพธ์ มี 2 องค์ประกอบย่อย 8 รายการ รวมทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย และ 64 รายการ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบความคิดการวิจัยและแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาที่สังเคราะห์ได้จากแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความต้องการในการกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องการให้มีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดทำนโยบายบริหารแบบมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและบริหารจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ มีความคิดเชิงบวกและเชื่อมโยงไปถึงประชาชนเพื่อเป็นการปลูกฝังองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการในการดำเนินชีวิตตามสภาพจริงของสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องของความพอเพียง เรื่องการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม และการเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และให้ความสำคัญการพัฒนาสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีความยั่งยืน สอดคล้องกับฮอยและมิเกล (Wayne Hoy and Cecil Miskel, 2001) ที่กล่าวถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา พบว่า การให้ความสำคัญในเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหาร การวางแผนที่ดี มีนโยบาย เป้าหมายที่ชัดเจน มีความคาดหวังสูง มีการทำงานตรงตามเวลา สำนึกถึงความสำคัญของการบรรลุผลสำเร็จด้านวิชาการ การบริหารหลักสูตร มีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ดีและมีระบบการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทเชิงพื้นที่จริงและสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2559) ที่ระบุไว้ว่า แนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานจำแนกแต่ละด้าน ดังนี้ 1) การบริหารการศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) การพัฒนาบุคลากร 5) ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ และการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลให้มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ ด้านการเป็นพลโลก ควบคู่ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ด้านการจัดเรียนการสอน เพื่อให้คุณภาพทางการศึกษาของไทย พัฒนาเทียบเท่าสากลควบคู่กับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ทั้งในด้านการดำรงชีวิตประจำวัน การวางแผนงานการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทยให้มีความรู้ในระดับสากล โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขควบคู่กับการพัฒนาการของโลกในยุคปัจจุบัน จึงทำให้องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สอดรับกับเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นอย่างดี

2. การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบหลัก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือองค์ประกอบหลักที่ 6 การตรวจสอบผลผลิตและผลลัพธ์รองลงมา คือ องค์ประกอบหลักที่ 4 การจัดการเรียนรู้คู่คุณธรรมส่วนองค์ประกอบหลักที่มีการปฏิบัติการบริหารจัดการต่ำสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ องค์ประกอบหลักที่ 2 การกำหนดนโยบายโดยมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การวางรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างเป็นกระบวนการสามารถปรับปรุงยุคต่อเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ในชุมชนเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน รวมถึงสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีการปลูกฝังค่านิยม หลักการแนวคิดการพัฒนาให้กับคณะครู บุคลากร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นผู้ปฏิบัติให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี และมีการบูรณาการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ในชีวิตประจำวันจนเกิดประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับพิริยญา พันธุศิริ และจิรวัฒน์ วรณโรจน์ (2564) พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ สถานศึกษา เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยคือ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สอดคล้องกับอมรพร บุญให้ และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2564) พบว่า ผู้บริหารมีความต้องการกำหนดนโยบายและการหนุนเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมถึงการพิจารณาอนุมัติงบประมาณสนับสนุนการจัดทำและ ใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการสืบค้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู การศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรภายในสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาภายนอก และสร้างกลุ่มเครือข่ายกับบุคลากรทางการศึกษาภายนอก ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภายนอกในการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยน

เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนรู้ และมีการประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ทางด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำหลักสูตรและหนุนเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการดำเนินงานโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีเป็นแบบอย่างรวมถึงเป็นต้นแบบที่ดีในสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำหนดสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการตามปฏิบัติการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้นำไปสู่การพัฒนาบุคลากรโดยวิธีการต่าง ๆ มุ่งเน้นความเชี่ยวชาญโดยยึดชุมชนและท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งให้นักเรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและด้านสังคมผลการศึกษาศาสนาการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงจึงปรากฏผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

### องค์ความรู้ใหม่

1. การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในทางปฏิบัติจริงจะเกิดผลสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ตลอดจนการมีเครือข่ายที่มีคุณภาพเข้าสนับสนุนอย่างหลากหลายและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง
2. การบริหารจัดการและการพัฒนาควมมีนวัตกรรมมาใช้ในการขับเคลื่อน รวมทั้งต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ มาเป็นกลไกสนับสนุนจะทำให้การปฏิบัติการกิจสำเร็จได้ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จอย่างโดดเด่นต้องใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีตลอดจนความรู้ความสามารถของผู้นำอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเต็มใจในการร่วมพัฒนาและเกิดความภาคภูมิใจในผลสำเร็จร่วมกัน

### ข้อเสนอแนะ

#### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิบัติการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา ในแต่ละองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและรายการและนำไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางในการเสริมจุดเด่น พัฒนาจุดด้อย แก่สถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพื่อรับการประเมินเข้าสู่สถานศึกษาต้นแบบการจัดการจัดการเรียนรู้และศูนย์การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป
2. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถใช้ผลการวิจัยนี้ในการสร้างแรงจูงใจให้แก่ครู บุคลากร นักเรียน และชุมชนในการพัฒนาและสร้างเครือข่ายคุณภาพสนับสนุน รวมทั้งการแสวงหานวัตกรรมร่วมกันในการพัฒนาการบริหารจัดการ

สถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่น เป็นอัตลักษณ์ร่วมกันตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งได้เป็นอย่างดี

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถใช้ผลการศึกษานี้มากำหนดกลไกในการ นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ กำกับและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาด้านการบริหาร จัดการสถานศึกษาสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เชื่อมโยงสอดคล้อง รับกับการปฏิบัติจริงของสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *การจัดการเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาใน สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2559). *คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนของ “โรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น” (Local Sufficiency School: LSS)*. (อัครา).
- จิรภา ไพค่านาม และ ประยุทธ์ ชูสอน. (2559). แนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลัก ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(3), 96-102.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2556). *แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- พิริยญา พันธุศิริ และจิรวัฒน์ วรณโรจน์. (2564). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 8(3), 287-298.
- รัฐกิจ กอนจันดา และ สังวาลย์ เพ็ญระ. (2558). แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. *วารสารวิชาการธรรมทรรคน*, 15(1), 34.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต1. (2563). *รายงานผลการดำเนินการตาม แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563*. (อัครา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทย จำกัด.

อมราพร บุญให้ และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2564). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพอเพียงท้องถิ่น  
ที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*,  
17(1), 109-124.

Hoy, W.K. and Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research and Practice*. (6<sup>th</sup> ed). Boston: Mc Graw-Hill.